

RECOMANACIONS PER L'EDUCACIÓ FILOSÒFICA A AMÈRICA DEL NORD I A EUROPA

en el marc de la Reunió Regional d'Alt Nivell de l'Ensenyament de la Filosofia a Europa i Amèrica del Nord

14 a 16 de febrer de 2011, Milà, Itàlia

En referència a la Declaració Universal dels Drets Humans i la Convenció sobre els Drets dels Infants,

Tenint en compte la **Declaració de París per la filosofia**¹, que afirma que l'ensenyament de la filosofia s'ha de mantenir o ampliar on ja existeix i introduir-lo on no existeixi encara, en el benentès que mitjançant la formació de ments lliures i reflexives, capaces de resistir les diverses formes de propaganda, l'ensenyament de la filosofia prepara per assumir les pròpies responsabilitats davant els grans interrogants que ens presenta el món contemporani,

Convençuts que els complexos reptes actuals relacionats amb la globalització i amb els canvis socials que se'n deriven, les crisis multidimensionals a les que s'enfronten les societats humanes i el nou paradigma ètic emergent sobre l'equilibri entre el nostre estil de vida i les preocupacions ambientals, requereixen que els joves tinguin eines conceptuals sòlides que els permetin qüestionar els models existents, d'anar a la recerca de sentit i imaginar noves possibilitats,

Considerant que la filosofia en tant que exercici de reflexió racional i crítica parteix de conceptes universals comprensibles per tots, ofereix valuoses eines per iniciar un diàleg serè i racional, especialment en societats cada vegada més multiculturals,

Reconeixent que el veritable propòsit de l'educació no és únicament formar en competències mesurables, i sent conscients de l'amenaça que aquest enfocament representa per al desenvolupament individual i col·lectiu,

Conscients del paper de la ideologia cada vegada més invasiva inspirada en la "lògica de la performativitat", dels resultats, dels indicadors i de mètodes d'avaluació arbitràriament imposats a l'ensenyament de la filosofia,

Estimant que l'ensenyament de la filosofia també pot desenvolupar considerablement la imaginació i la creativitat que són indispensables per tal que els joves puguin anticipar i generar innovacions socials, polítiques i científiques,

Recordant els resultats de l'estudi publicat per la UNESCO el 2007, - *La filosofia: una escola de llibertat- l'ensenyament de la filosofia i l'aprenentatge del filosofar: Situació actual i mirada cap al futur*,

Sobre la base de la recent iniciativa italiana d'organitzar una consulta nacional que examini el lloc de l'ensenyament de la filosofia en els programes escolars

¹ Adoptades durant les Jornades Internacionals d'Estudi "Filosofia i democràcia en el món", organitzades per la UNESCO, a París el 15 i 16 de febrer de 1995. La UNESCO, 171 EX/12, Annex II, <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001386/138673f.pdf> [última consulta: 12 d'abril de 2011]

d'Itàlia, així com la reforma de l'educació a França, anunciada el 18 de novembre de 2010, que preconitza la introducció de cursos de filosofia a l'educació secundària,

Nosaltres, participants en la reunió regional d'alt nivell sobre l'educació de la filosofia a Europa i Amèrica del Nord, organitzada conjuntament per la UNESCO i la Comissió Nacional Italiana per la UNESCO, els dies 14-16 de Febrer de 2011 a Milà, Itàlia, donem la benvinguda a aquesta iniciativa que ens dóna l'oportunitat d'intercanviar idees i experiències i unificar els nostres esforços per l'ensenyament de la filosofia a la regió i als nostres respectius països.

Recomanem:

1. Als **Estats membres** de la regió:

Política nacional, planificació i administració en l'educació

- Encoratjar el desenvolupament de polítiques educatives que atorguin un lloc clar, definit i autònom a la filosofia en els programes d'educació secundària i superior;
- Reafirmar que l'educació contribueix a l'autonomia intel·lectual de les persones i refusar reduir-la a una formació de tècniques i competències estrictament instrumentals;
- Reafirmar la importància crucial de l'ensenyament de la filosofia pel desenvolupament de l'esperit crític i prendre mesures per reforçar-lo;
- Col·laborar amb les parts involucrades per tal de reintroduir la filosofia allà on hagi desaparegut dels plans d'estudi i reforçar-la allà on ja és present;
- Evitar sotmetre el treball filosòfic a les pràctiques d'avaluació i indicadors de resultats, que no són compatibles amb la especificitat, el significat i l'essència d'aquesta disciplina;
- Garantir el ple respecte de la llibertat acadèmica en l'ensenyament de la filosofia, ja que és "una condició necessària per tal que els ensenyants i les institucions d'educació superior puguin desenvolupar les seves funcions ", tal com s'indica en la "Recomanació relativa a la situació del personal docent de l'educació superior" de la UNESCO ;

Innovació Educativa

- Promoure la recerca d'experiències pilot i pràctiques de filosofia amb infants en edat preescolar i primària i, si és possible, institucionalitzar aquest enfocament en el sistema educatiu;

² 2ª Conferència General de la UNESCO, 29ª reunió, Resolucions, vol. 1, 1997.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001102/110220s.pdf> [última consulta 12 d'abril de 2011]

- Encoratjar els debats acadèmics i pedagògics sobre la naturalesa específica dels cursos de filosofia, d'educació cívica o moral i de l'ensenyament religiós i sobre els vincles existents entre aquestes matèries per tal d'obtenir els màxims beneficis en cada tipus d'aprenentatge;
- Confiar al professorat de filosofia la reflexió sobre qüestions relacionades amb la moral i la religió, en col·laboració amb els professors de moral i de religió;
- Donar suport als enfocaments interculturals dins l'ensenyament de la filosofia a les escoles de secundària, així com en la formació del professorat;

Formació del professorat i debats públics

- Proporcionar formació acadèmica i pedagògica sistemàtica – inicial, permanent i a distància – a tots els ensenyants de filosofia;
- Introduir cursos de filosofia i formació a les comunitats de recerca filosòfica i també introduir discussions filosòfiques en la formació dels docents en general, amb el recolzament dels departaments de filosofia, per fer de la recerca filosòfica un principi de l'ensenyament a primària i a secundària en general, i per desenvolupar l'esperit crític entre els futurs ensenyants;
- Encoratjar els qui practiquen filosofia amb infants a fer cursos de filosofia, com a condició indispensable per fer filosofia a les escoles de Primària;
- Enfortir l'opinió pública a través d'un ensenyament filosòfic, basat en l'aprofundiment de temàtiques com les normes, la cultura, la justícia social, la pau, la tolerància, etc.

2. A la **UNESCO**:

Cooperació internacional en el camp de l'ensenyament de la filosofia

- Continuar amb la seva estratègia de promoció i defensa de l'ensenyament de la filosofia a tots els nivells de l'educació formal i no formal, així com fomentar el diàleg intercultural a través del suport a la traducció de textos provinents de diferents tradicions filosòfiques, fomentar també la recerca filosòfica i els programes de mobilitat en favor dels investigadors de diferents cultures i nacionalitats;
- Intensificar, d'una banda, els esforços per establir vincles, xarxes de suport existents i per crear una xarxa entre els filòsofs, professors i estudiants d'arreu del món, i, de l'altra, potenciar una xarxa internacional per al desenvolupament i suport de pràctiques filosòfiques amb nens;
- Encoratjar les escoles associades de la UNESCO que posin en marxa projectes pilot en matèria de filosofia amb nens;

- Ajudar els Estats que desitgin establir un programa d'intercanvi entre les universitats i centres regionals de capacitació, per tal d'enfortir les competències dels ensenyants de filosofia a tots els nivells educatius;

Orientacions estratègiques i recerca

- Reconèixer que l'educació no pot reduir-se a una simple formació de competències previsible i mesurables, tot i adherir-nos a l'enfocament per competències en l'educació en general i també en l'ensenyament de la filosofia, quan aquest enfocament és adaptat a aquesta educació;
- Donar suport a la recerca filosòfica i pedagògica sobre: (I) les condicions de possibilitat per poder filosofar amb els infants, (II) l'impacte d'aquesta pràctica sobre el desenvolupament social / ètic, cognitiu, afectiu i discursiu dels infants, (III) un estudi comparatiu sobre els diferents enfocaments de pràctiques filosòfiques amb infants i la seva aplicació i (IV) la relació entre les tradicions filosòfiques i la filosofia per infants, col·laborant amb el Consell Internacional per la Filosofia i Humanitats (CIPSH) i la creació d'un grup de treball sobre el tema;
- Davant l'augment a tot el món de diferents formes de violència, terrorisme i altres desastres de la mateixa naturalesa, promoure la cooperació amb socis estratègics, com Càtedres UNESCO, CIPSH i altres organismes especialitzats, respecte a la recerca sobre les causes d'aquest augment i, més específicament, repensar el paper de l'educació des del punt de vista de la filosofia, de l'humanisme i dels drets humans per tal de promoure una cultura de la pau i la no violència;

3. A les Comissions Nacionals de la UNESCO:

Suport educatiu tècnic als Estats membres

- Assessorar els Estats membres en la formulació de polítiques nacionals a favor de la introducció de la filosofia en programes d'ensenyament i en l'enfortiment d'aquests programes allà on són presents;
- Recolzar les iniciatives de la filosofia amb nens a nivell nacional i enllaçar-se amb la UNESCO per aconseguir una coordinació internacional;
- Encoratjar els Estats membres a aprofitar la diversitat de les tradicions filosòfiques, ajudant a publicar treballs de recerca, textos filosòfics i antologies, fins i tot a través de traduccions de textos d'autors d'altres regions per fomentar i facilitar el diàleg intercultural;
- Fomentar la creació, enfortiment i expansió de les Càtedres UNESCO de filosofia;
- Preveure beques especials UNESCO destinades als doctorands i post doctorands d'altres països;
- Destinar fons específics per ajudar i aportar suport financer als grans esdeveniments filosòfics a nivell internacional;

4. A la Comissió Europea - Direcció General d'Educació i de Cultura:

Orientacions estratègiques

- Fer els esforços necessaris per mantenir espais de diàleg i de qüestionament sobre el sentit de l'educació, per garantir que l'aplicació pràctica de l'enfocament per competències no alimenti la il·lusió de transparència en el procés educatiu, i no freni l'ensenyament de la filosofia sota el pretext que aquesta disciplina no desenvolupa les "competències bàsiques" ;
- Tenir en compte les diverses i valuoses contribucions de l'ensenyament de la filosofia en la formació intel·lectual de les persones, de manera que es garanteixi a tots els nivells del sistema educatiu;
- Proporcionar un lloc i una importància similar a l'educació científica i tècnica, d'una banda, i a la filosofia i les lletres, de l'altra, per tal d'elaborar orientacions estratègiques europees en matèria d'educació;

5. Als professionals i professors de filosofia, i als actors de la Societat Civil:

Exploració de nous enfocaments de l'ensenyament de la filosofia

- Dissenyar cursos i fòrums filosòfics que afavoreixin la sensibilització als nous desafiaments socials i ètics als que la humanitat s'enfronta avui, tot fent referència a textos clàssics i a autors que pertanyen a distints corrents filosòfics;
- Fomentar l'exploració crítica de diferents escoles de filosofia que pertanyen a la tradició occidental i a altres patrimonis culturals i intel·lectuals;
- Treballar amb ensenyants d'altres disciplines per aconseguir un apropament interdisciplinari en l'ensenyament de la filosofia, per exemple, introduint l'anàlisi filosòfic dels temes específicament filosòfics que hi ha a les disciplines existents a primària i secundària;
- Promoure els diferents enfocaments en l'ensenyament de la filosofia, en un sentit progressiu en els programes escolars, per tal de donar suport a la idea de continuïtat de l'ensenyament de la filosofia des de l'escola primària fins a la universitat;
- Encoratjar les universitats, els departaments de filosofia i els centres de recerca en filosofia i humanitats, a enderrocar els murs que separen les disciplines i a promoure la interdisciplinarietat sobre la base de coneixements sòlids, per educar el públic en general;
- Utilitzar noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) quan sigui possible, a fi de generar interacció, mètodes d'aprenentatge actiu i una comunicació

³ 3 DG Educació i Cultura, les competències clau per a l'aprenentatge permanent - de referència europeu Març, Brussel·les, 2007, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf (última consulta el 12 d'abril de 2011). Veure també les competències clau. Un concepte en desenvolupament en general l'ensenyament obligatori, Eurídice, Brussel·les, 2002. http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/compulsary-edu-oth-enl-t05.pdf (últim accés el 12 d'abril 2011).

internacional, tot fent reflexions crítiques i conscients sobre aquestes tecnologies per tal d'evitar que els joves no concebin el saber com una pura juxtaposició d'informació fragmentada;

- Organitzar, amb el suport de la Federació Internacional de Societats de Filosofia (FISP), tallers i sessions, dedicades a l'ensenyament de la filosofia durant el Congrés Mundial de filosofia.